

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 24.3.2010 г.
COM (2010) 105 окончателен

2010/0067 (CNS)

Предложение за

РЕГЛАМЕНТ (ЕС) НА СЪВЕТА

**относно осъществяването на засилено сътрудничество в областта на приложимото
право при развод и законна раздяла**

{COM(2010) 104 окончателен}

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. Въведение

1.1. Контекст на предложението

На 17 юли 2006 г. на основание член 61, буква в) и член 67, параграф 1 от Договора за създаване на Европейската общност (понастоящем член 81, параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз) Комисията прие предложение¹ за регламент на Съвета за изменение на Регламент (ЕО) № 2201/2003² по отношение на компетентността и за въвеждане на правила, отнасящи се до приложимото право при брачни дела („Рим III“). Съветът трябваше да приеме регламента с единодушие след консултация с Европейския парламент. Европейският парламент даде становището си по предложението на 21 октомври 2008 г.³

От октомври 2006 г. предложението на Комисията се разглежда в Комитета по гражданскоправни въпроси („Рим III“). Беше констатирана обаче липса на единодушие що се отнася до предложените варианти за разпоредби относно приложимото право в рамките на регламента, както и що се отнася до предложените дерогации. Съответно на 5 и 6 юни 2008 г. Съветът отбеляза тази липса на единодушие за приемане на регламента „Рим III“ и наличието на непреодолими трудности, които правят невъзможно постигането на единодушие към дадения момент и в близко бъдеще. Съветът също констатира, че целите на „Рим III“ не могат да бъдат постигнати в разумен срок, ако се прилагат съответните разпоредби на Договорите.

На 25 юли 2008 г. Съветът отбеляза, че поне осем държави-членки имат намерение да отправят покана до Комисията да представи предложение за засилено сътрудничество и че има вероятност и други държави-членки да участват в това сътрудничество вследствие на предложението на Комисията; че само официалното сезиране на Комисията от страна на тези държави-членки би позволило да се разполага с евентуално предложение на Комисията, което да позволи на всяка делегация да реши дали засиленото сътрудничество е удачен вариант и дали да участва в него; че евентуалната покана от страна на поне осем държави-членки към Комисията да представи предложение за засилено сътрудничество не влияе на останалата част от процедурата, и по-специално на предоставянето на разрешение, което ще бъде поискано от Съвета.

На 28 юли, на 12 август 2008 г. и на 12 януари 2009 г. десет държави-членки⁴ отправиха искане към Комисията, в което се казва, че те имат намерение да установят помежду си засилено сътрудничество в областта на приложимото право към брачни въпроси и

---

¹ COM (2006) 399.

² Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000 (ОВ L 338, 23.12.2003 г., стр. 1).

³ ОВ С 15 Е, 21.1.2010 г., стр. 128.

⁴ България, Гърция, Испания, Франция, Италия, Люксембург, Унгария, Австрия, Румъния и Словения.

приканват Комисията да представи на Съвета предложение в този смисъл. На 3 март 2010 г. Гърция оттегли своето искане.

Предложението за решение на Съвета за разрешаване на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла и настоящото предложение за регламент на Съвета за осъществяването на това засилено сътрудничество, които Комисията прие едновременно, представляват нейният отговор на искането на деветте държави-членки, наричани оттук нататък „участващите държави-членки“. Предложението за решение на Съвета съдържа подробна оценка на правните условия и предимствата и недостатъците на варианта за установяване на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла.

2. Основания и цели на предложението

2.1. Засилване на правната сигурност и на предвидимостта

В брачните дела с международен характер значителните разлики между националните норми, особено що се отнася до стълкновителните разпоредби, са източник на голяма правна несигурност. Поради големите различия и сложността на националните стълкновителни норми за „международните“ двойки е особено трудно да предвидят кое ще е приложимото право при бракоразводно дело или законна раздяла. Участващите държави-членки между другото не предоставят възможност на съпрузите да избират приложимото за тези дела право, което може да доведе до прилагането на право, с което съпрузите са слабо свързани, и до резултат, който не отговаря на законните им очаквания. Това не окуражава и споразуменията по взаимно съгласие.

Като взе предвид частите от значение от обяснителния меморандум на предложението за регламент на Комисията от 17 юли 2006 г. („Рим III“), предметът на настоящото предложение за регламент е установяването в Европейския съюз на ясна правна рамка, обхващаща приложимото право в областта на развода и законната раздяла и която дава на страните известна свобода на избор по отношение на приложимото право. Мярката за засилено сътрудничество обхваща единствено приложимото право, а не подведомствеността, какъвто бе случаят с първоначалното предложение на Комисията, за да не се засегне правото на Съюза, и по-специално Регламент (ЕО) № 2201/2003, който следваше да бъде изменен с първоначалното предложение на Комисията. Въпреки че фигурира сред разпоредбите, включени от Комитета по гражданскоправни въпроси („Рим III“)⁵, член 20д-1 не намери място в настоящото предложение за регламент. Този член на практика съдържа по същество правило относно съдебната подведомственост и е тясно свързан с член 7а относно *forum necessitatis*, който също не бе включен, защото също се отнася до съдебната подведомственост.

2.2. По-голяма гъвкавост с внасянето на известна автономия на страните

Понастоящем автономията на страните по брачни въпроси е изключително ограничена. Предложението внася известна гъвкавост в правната рамка, като предоставя на съпрузите определена свобода в избора на приложимо право по отношение на процедурата им по развод или законна раздяла. Изборът на съпрузите е ограничен до

---

⁵ Вж. док. 9712/08 на Съвета на Европейския съюз.

правните режими, с които бракът има тесни връзки, така че да се избегне прилагането на право, с което съпрузите нямат връзка или тя е незначителна.

Да се позволи на съпрузите да постигнат съгласие по тези точки ще бъде особено полезно в случай на развод по взаимно съгласие. Това ще представлява силен стимул за двойките да организират предварително последиците от едно евентуално прекратяване на брачната връзка и ще насърчи разводите по взаимно съгласие, което е от важно значение за съпругеските двойки с деца. Регламентът „Рим III“ ще допринесе също за интеграцията на гражданите на трети държави, давайки им възможност да използват правото на държавата си по местопребиваване вместо отечественото си право.

Създават се специални гаранции, които да осигурят, че съпрузите съзнават последиците от избора си, и с цел да се защити по-слабият съпруг.

2.3. Предотвратяване на „надпреварата в избора на съд“ от единия от съпрузите

В предложението също така се разглежда проблемът, свързан с „надпреварата в избора на съд“ от единия от съпрузите, т.е. ситуацията, в която единият от съпрузите подава молба за развод преди другия, за да може към процедурата да се приложи дадено право, което въпросният съпруг смята за по-благоприятно при защитата на собствените си интереси. Това може да доведе до прилагането на право, с което другият съпруг няма тесни връзки или което не взема предвид неговите интереси, което на свой ред усложнява още повече усилията за помирение и оставя малко време за медиацията. Въвеждането на хармонизирани стълкновителни норми би трябвало значително да намали риска от „надпревара в избора на съд“, тъй като който и съд да бъде сезиран в някоя от участващите държави-членки, той ще приложи правото, определено по общи правила.

Ако липсва предварителен избор, на практика приложимото право ще бъде определено в зависимост от скала с критерии за привръзка, като се дава приоритет на правото на обичайното местопребиваване на съпрузите, което ще гарантира, че бракоразводният процес или законната раздяла ще се ръководи от правен ред, с който двойката има тесни връзки. По този начин значително ще нараснат правната сигурност и предвидимостта, както за съпрузите, така и за практикуващите юристи.

Правилото за приложимото право при липса на избор има за цел да защити по-слабия съпруг, тъй като с него се дава приоритет на прилагането на правото на обичайното местопребиваване на семейството преди раздялата, независимо от това кой е сезираният съд от единия или другия съпруг. Това правило ще позволи на съпрузите да предвидят лесно кой правен ред ще се приложи по отношение на процедурата им на развод или законна раздяла.

3. Консултации със заинтересованите страни и оценка на въздействието на мярката за засилено сътрудничество

Публикуването на предложението на Комисията през юли 2006 г. бе предшествано от широк процес на консултации със заинтересованите страни. Последната версия на предложението, получена в резултат на преговорите в рамките на Съвета, която отчасти се използва в настоящото предложение, не се различава съществено от предложението на Комисията от юли 2006 г. На практика тази версия запазва същите принципи

решения по отношение на приложимото право при развод и законна раздяла (напр. избора на приложимото право, обичайното местопребиваване на съпрузите като основен критерий за привръзка, изключението, свързано с обществения ред, и т.н.).

Комисията проведе проучване за оценка на въздействието, което е приложено към първоначалното ѝ предложение от юли 2006 г., което продължава да бъде валидно по отношение на въпроса за приложимото право и за което ще стане дума в настоящия документ⁶. Настоящото предложение на Комисията цели осъществяването на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла. Процедурата за засилено сътрудничество може да се използва само като „крайна мярка“ по силата на член 20, параграф 2 от Договора за Европейския съюз. Съответно Комисията може да предложи мярка за засилено сътрудничество и Съветът може да се съгласи с нея само по теми, вече обсъждани в рамките на Съвета и по които той е стигнал до заключение, че не може да бъде намерено друго решение, тъй като „целите на това сътрудничество не могат да бъдат постигнати в разумен срок от Съюза като цяло“. От това следва, че Комисията не може да промени нито областта, в която се търси засилено сътрудничество — в случая приложимото право при развод и законна раздяла, нито основните правила на инструмента, които се съдържат в последната версия на текста, предмет на преговори в Съвета. Освен това съдържанието на предложението на Комисията за осъществяването на засилено сътрудничество е ограничено от приложното поле, ясно описано в исканията за засилено сътрудничество на участващите държави-членки, а именно приложимото право по брачни въпроси. Ето защо в случая не е уместно да се извършва нова оценка на въздействието по същите въпроси.

4. Правни елементи на предложението

4.1. Правно основание

Правното основание на настоящото предложение е член 81, параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз, който предоставя на Съвета правомощието да приема мерки, свързани със семейното право, които имат трансгранично значение, след консултация с Европейския парламент.

Предложението засяга приложимото право при развод и законна раздяла. Тези въпроси са от сферата на семейното право. Правилата за приложимото право от предложението се задействат само в ситуации с международно измерение, например в случаите, когато съпрузите са с различно гражданство или пребивават в различни държави-членки или в държава-членка, на която поне единият от съпрузите не е гражданин. Следователно условието за трансгранично измерение на член 81, параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз е изпълнено.

4.2. Принцип на субсидиарност

Целите, залегнали в споразумението, не могат да бъдат изпълнени по друг начин освен на равнището на Съюза чрез общи правила в сферата на приложимото право, в случая чрез засилено сътрудничество. Тези стълкновителни норми трябва да са еднакви, за да се постигнат целите на предложението, а именно увеличаването на правната сигурност,

---

⁶ SEC(2006) 949.

предвидимостта и гъвкавостта за гражданите. Следователно предприемането на едностранни действия от държавите-членки би било в противоречие с тези цели. Между държавите-членки не съществува действаща международна конвенция, която да се отнася до приложимото право по брачни въпроси. Публичната консултация и оценката на въздействието, реализирани по време на предложението на Комисията от юли 2006 г., показаха колко широко разпространени са проблемите, обхванати от настоящото предложение, засягащи десетки хиляди граждани всяка година. Естеството и мащабът на проблема са такива, че целите могат да бъдат постигнати само на равнище Европейски съюз.

4.3. Принцип на пропорционалност

Предложението е в съответствие с принципа на пропорционалност, тъй като се ограничава стриктно до необходимото за постигането на залегналите в него цели. Предложението няма да доведе до нови финансови или административни тежести за гражданите и ще представлява само минимална допълнителна тежест за съответните национални органи.

4.4. Избор на инструмента

Естеството и целта на предложението налагат формата на регламента. Необходимостта от правна сигурност и от предвидимост изисква ясни и единни правила. Предложените правила в областта на приложимото право са ясни и подробни и не изискват транспониране в националното право. Ако на участващите държави-членки се остави поле на свобода при изпълнението на тези правила, ще попречи на постигането на целта да се осигурят правна сигурност и предвидимост.

4.5. Позиция на Обединеното кралство, Ирландия и Дания

Обединеното кралство и Ирландия не участват в сътрудничеството по дял V, част трета на Договора за функционирането на Европейския съюз, освен ако изрично изразят желание за това, в съответствие с член 3 от Протокола относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия относно пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за функционирането на Европейския съюз. Дания не участва в приемането на предложението за регламент и не е обвързана от него, нито с неговото прилагане по силата на членове 1 и 2 от Протокола относно позицията на Дания, приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за функционирането на Европейския съюз.

5. Бюджетно отражение, опростяване и съгласуваност с другите политики на Съюза

5.1. Отражение върху бюджета

Предложението няма да има отражение върху бюджета на Съюза.

5.2. Опростяване

Предложението предвижда опростяването на административните процедури както за гражданите, така и за практикуващите юристи. По-специално хармонизирането на стълкновителните норми ще опрости значително процедурите, като позволи

определянето на приложимото право в зависимост от единен пакет от правила, които заместват съществуващите национални стълкновителни норми на участващите държави-членки.

5.3. Съгласуваност с другите политики и целите на Съюза

Предложението зачита основните права и съблюдава принципите, признати в частност от Хартата на основните права на Европейския съюз, в качеството им на общи принципи на правото на Съюза.

6. Коментари по членовете

Член 1

Предложеният регламент се прилага за всички ситуации, при които има стълкновение на закони, т.е. при ситуации с един или повече външни елемента по отношение на вътрешния социален живот на дадена държава и които могат да включват няколко правни системи. Съответно регламентът се използва само в ситуации с международно измерение, например в случаите, когато съпрузите са с различно гражданство или пребивават в различни държави-членки или в държава-членка, на която поне единият от съпрузите не е гражданин („международни двойки“).

Предложените правила за приложимото право се ограничават до развода и законната раздяла и не се прилагат при процедурата за унищожаване на брак, в която както автономната воля на страните, така и изборът на друго право, различно от това на сезирания съд, се считат за неуместни. Що се отнася до правилата за съдебна подведомственост, процедурите по обявяването на брака за нищожен, разводът и законната раздяла, се обхващат от Регламент (ЕО) № 2201/2003.

Член 2

По силата на член 2 настоящият регламент има универсален характер, т.е. неговите хармонизирани стълкновителни норми могат да определят за приложимо право правото на участваща държава-членка, правото на неучастваща държава-членка или правото на държава, която не членува в Европейския съюз, без да се прави разлика между тях. Става въпрос за принцип с дълбоки корени в позитивното право в областта на стълкновението на закони, който може да бъде намерен още в Римската конвенция от 1980 г., конвенциите, сключени в рамките на Хагската конвенция, както и националните стълкновителни норми на участващите държави-членки. Бяха въведени предпазни клаузи, които да предотвратят прилагането на чужди закони в областта на развода и законната раздяла, които се несъвместими с общите ценности на Европейския съюз. В случай на определяне на правото на друга държава-членка Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски въпроси може да играе ролята на източник на информация за съдилищата относно съдържанието на чуждия закон.

Член 3

Повечето национални стълкновителни норми предвиждат само едно решение в дадена ситуация. Предложението цели да предостави на съпрузите по-голяма гъвкавост, като им позволи да изберат приложимото право при развод и законна раздяла. Съпрузите могат да изберат приложимото към техния развод или законна раздяла право само

измежду законите на държавите, с които съпрузите са в тясна връзка поради обичайното им местопребиваване или последното им общо обичайно местопребиваване, ако единият от тях все още живее там, правото на държавата, чието гражданство притежава единият от съпрузите или правото на сезирания съд (*lex fori*).

Едни и същи стълкновителни разпоредби следва да се прилагат спрямо законната раздяла и развода, тъй като в определен брой случаи законната раздяла представлява необходим етап от развода. Участващите държави-членки, които признават законната раздяла прилагат спрямо нея същите стълкновителни разпоредби както при развода.

Подобно предоставяне на по-голяма автономия на страните ще повиши правната сигурност и предвидимостта за съпрузите. Следва да спазват някои специални изисквания, за да се осигури, че двамата съпрузи осъзнават последствията от избора си и за да се защити по-слабият съпруг. Комисията споделя мнението на Европейския парламент, според което следва да не се допусне свободният избор на страните на приложимо право да доведе до прилагането на правен режим, който противоречи на основните права и на правото на Съюза. Ето защо текстът ограничава страните да изберат приложимо чуждо право по отношение на развода и законната раздяла, което е съвместимо с общите ценности на Европейския съюз.

Член 4

Ако страните не са го избрали предварително, приложимото право се определя съгласно скала със степенувани критерии за привръзка, в която на първо място фигурира обичайното местопребиваване на съпрузите. Това единно правило ще гарантира правната сигурност и предвидимостта. Въвеждането на хармонизирани стълкновителни норми би трябвало значително да намали риска от „надпревара в избора на съд“, тъй като който и съд да бъде сезиран в някоя от участващите държави-членки, той ще приложи едно и също право, определено по общи правила.

Фактът, че това правило се основава на първо място на обичайното местопребиваване на съпрузите, и при липса на такова, на последното им общо обичайно местопребиваване, ако единият от съпрузите все още живее там, ще доведе в болшинството от случаите до прилагането на правото на сезирания съд (но не винаги, а в случаите, когато единият от съпрузите се завърне в родната си държава и сезира съда съгласно правилата за компетентност, установени с Регламент (ЕО) № 2201/2003). Ето защо случаите на прилагане на чужд закон ще бъдат ограничени.

Член 5

Става въпрос за разпоредба, която цели да избегне дискриминацията. В някои случаи, в които приложимото право не предвижда развода или не предоставя на единия от съпрузите, заради пола му, равни права на достъп до развод или до законна раздяла, трябва да се приложи правото на сезирания съд.

Член 6

Ако препращането бъде позволено, това ще попречи на постигането на целта за правна сигурност. Определянето на приложимо право по общи стълкновителни норми означава определянето на материалноправните норми на това право, а не на неговите норми от областта на международното частно право.

Член 7

Механизмът на изключението, свързано с обществения ред, позволява на съдията да не прилага разпоредбите на чуждия закон, определен от стълкновителната норма, когато прилагането на чуждия закон в конкретен случай би било в явно противоречие с обществения ред на държавата на сезирания съд. Терминът „явно“ означава, че прибягването до клаузата, свързана с обществения ред, трябва да бъде само по изключение.

Член 8

Когато дадена държава се състои от няколко териториални единици и тези териториални единици разполагат със свои собствени материалноправни норми в областта на развода и на законната раздяла, настоящият регламент следва да се прилага и при колизията на закони между тези териториални единици, така че да гарантира правната сигурност, предвидимостта и единното прилагане на правилата на Европейския съюз във всяка ситуация, включваща колизия на закони.

Член 9

Тази разпоредба урежда прозрачността за гражданите на правилата, които се прилагат по отношение на брачните договори в участващите държави-членки. Комисията ще предостави тази информация на гражданите посредством уебсайта на Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски въпроси.

Член 10

Този член се отнася до прилагането на инструмента във времето.

Член 11

Предложените разпоредби целят постигането на справедлив баланс между зачитането на международните задължения на участващите държави-членки и целта за постигането на истинско европейско пространство на правосъдие. Параграф 1 позволява на участващите държави-членки да продължат да прилагат стълкновителните норми, които се съдържат в двустранните или многостранните конвенции, по които са страни в момента на приемането на регламента. При все това едновременното съществуване на два режима — прилагането от определени участващи държави-членки на разпоредбите на ратифицираните от тях конвенции, а от други на разпоредбите на предложения регламент — би било в противоречие с доброто функциониране на европейското пространство на правосъдие.

Членове 12 и 13

Що се отнася до членовете за преразглеждането на инструмента, влизането му в сила и прилагането му, са използвани стандартни формулировки.

Предложение за

РЕГЛАМЕНТ (ЕС) НА СЪВЕТА

относно осъществяването на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 81, параграф 3 от него,

като взе предвид Решение [...] на Съвета от [...] за разрешаване на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла⁷,

като взе предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателен акт на националните парламенти,

като взе предвид становището на Европейския парламент⁸,

като взе предвид становището на Европейския икономически и социален комитет⁹,

в съответствие със специална законодателна процедура,

като има предвид, че:

- (1) Съюзът си е поставил за цел да поддържа и развива пространство на свобода, сигурност и правосъдие, в рамките на което е гарантирано свободното движение на хора. За да напредне в създаването на това пространство Съюзът трябва да приеме мерки в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси с трансгранично значение.
- (2) По силата на член 81, параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз Съветът приема мерки, свързани със семейното право, които имат трансгранично значение.

---

⁷ ОВ L [...], [...] г., стр. [...].

⁸ ОВ С [...], [...] г., стр. [...].

⁹ ОВ С [...], [...] г., стр. [...].

- (3) На 14 март 2005 г. Комисията прие Зелена книга относно приложимото право и компетентността при делата за развод. Зелената книга постави началото на широки обществени консултации за намиране на решения на проблемите, които могат да възникнат в сегашната ситуация.
- (4) На 17 юли 2006 г. Комисията предложи регламент за изменение на Регламент (ЕО) № 2201/2003 по отношение на компетентността и за въвеждане на правила, отнасящи се до приложимото право при брачни дела.
- (5) На заседанието си в Люксембург на 5 и 6 юни 2008 г. Съветът констатира липсата на единодушие по това предложение и наличието на непреодолими трудности, които правят невъзможно постигането на единодушие към дадения момент и в близко бъдеще Съветът установи, че целите на предложението не могат да бъдат постигнати в разумен срок, като се прилагат съответните разпоредби на Договорите.
- (6) Впоследствие България, Гърция, Испания, Франция, Италия, Люксембург, Унгария, Австрия, Румъния и Словения отправиха искане към Комисията, в което се казва, че имат намерение да установят помежду си засилено сътрудничество в областта на приложимото право по брачни въпроси, и приканиха Комисията да представи на Съвета предложение в този смисъл. На 3 март 2010 г. Гърция оттегли своето искане.
- (7) На [...] Съветът прие Решение за разрешаване на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла.
- (8) Съгласно член 328, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз при установяването на засилено сътрудничество то е отворено за всички държави-членки, при условие че се зачитат евентуалните условия за участие, определени в решението за разрешаването му. То е отворено за тях във всеки друг момент, при условие че се зачитат както тези условия, така и вече приетите в тази насока актове.
- (9) Настоящият регламент следва да създаде ясна и пълна правна рамка в областта на приложимото право при развод и законна раздяла в участващите държави-членки и да даде на гражданите подходящи решения по отношение на правната сигурност, на предвидимостта и на гъвкавостта, както и да избегне ситуация, в която единият съпруг подава молба за развод преди другия, за да може процедурата да се подчини на определено право, което той счита за по-благоприятно за защита на собствените си интереси.
- (10) За да може да се определи точно териториалният обхват на действие на настоящия регламент, следва да се посочат държавите-членки, които участват в засиленото сътрудничество.
- (11) Настоящият регламент следва да се прилага независимо от вида на сезирания съд.
- (12) За да се предостави на съпрузите свободата да изберат приложимо право, с което имат тесни връзки, или, при липса на избор, за да се приложи това право към техния развод или законна раздяла, то трябва да се прилага дори и ако не е

правото на дадена държава-членка, участваща в засиленото сътрудничество. В случай на определяне на правото на друга държава-членка мрежата, създадена с Решение 2001/470/ЕО на Съвета от 28 май 2001 г. за създаване на Европейска съдебна мрежа по граждански и търговски дела¹⁰ може да играе ролята на източник на информация за съдилищата относно съдържанието на чуждия закон.

- (13) Увеличаването на мобилността на гражданите изисква по-голяма гъвкавост, от една страна, и по-голяма правна сигурност, от друга страна. За да се постигне тази цел настоящият регламент следва да повиши автономията на страните в областта на развода и законната раздяла като им остави известна възможност за избор на приложимото право при техния развод или законна раздяла. Тази възможност не следва да се предоставя при унищожаване на брака, което е тясно свързано с условията за действителност на брака и при което автономията на страните не е целесъобразна.
- (14) Съпрузите следва да имат възможност да избират като приложимо право при развод и законна раздяла правото на държава, с която имат особена връзка, или правото на сезирания съд. Избраното от съпрузите право трябва да е в съответствие с основните права, определени в Договорите и в Хартата на основните права на Европейския съюз. Възможността за избор на приложимото право при развод и законна раздяла не трябва да засяга висшия интерес на детето.
- (15) Преди да определят приложимото право за съпрузите е важно да имат достъп до актуализирана информация относно основните характеристики на националното право и това на Съюза, както и относно процесуалното право в областта на развода и законната раздяла. За да гарантира достъпа до качествена и подходяща информация, Комисията редовно я актуализира в обществената система за информация в интернет, създадена с Решение 2001/470/ЕО на Съвета.
- (16) Информираният избор на двамата съпрузи е един от основните принципи на настоящия регламент. Всеки един от съпрузите трябва да знае точно какви са правните и социалните последици от избора на приложимото право. Възможността да се избере приложимото право по взаимно съгласие не трябва да засяга правата и равните възможности на двамата съпрузи. В това отношение съдиите в държавите-членки следва да съзнават значението на информирания избор на двамата съпрузи относно правните последици от сключеното споразумение за избора на приложимо право.
- (17) Следва да се въведат някои предпазни мерки, за да се гарантира, че съпрузите осъзнават последиците от своя избор. Като минимално изискване, споразумението за избор на приложимо право следва да бъде изготвено в писмена форма с дата и подписи на двете страни. Ако обаче правото на участващата държава-членка, където е обичайното местопребиваване на двамата съпрузи, предвижда допълнителни формални изисквания, тези изисквания следва да бъдат спазени. Например, подобни допълнителни формални изисквания могат да съществуват в участваща държава-членка, в която споразумението се включва в брачен договор.

---

¹⁰ ОВ L 174, 27.6.2001 г., стр. 25.

- (18) Споразумение, посочващо приложимото право, следва да може да се сключи и изменя най-късно до сезирането на съда и дори по време на съдопроизводството, ако правото на сезирания съд го позволява. В такъв случай е достатъчно изборът на правото да бъде отбелязан в протокола на съда съгласно правото на сезирания съд.
- (19) При липса на избор на приложимо право настоящият регламент следва да въведе хармонизирани стълкновителни норми въз основа на скала със степенувани критерии за привръзка, които се основават на наличието на тесни връзки между съпрузите и съответното право, с цел да се гарантират правната сигурност и предвидимостта, както и да се избегне ситуация, в която единият съпруг подава молба за развод преди другия, за да може процедурата да се подчини на определено право, което той счита за по-благоприятно за защита на собствените си интереси. Тези критерии за привръзка са избрани с оглед на това производството за развод или законна раздяла да се ръководи от право, с което съпрузите са в тесни връзки. Критерият, който се прилага първо, препраща към закона по обичайното местопребиваване на съпрузите.
- (20) В някои случаи, когато приложимото право не предвижда развода или не предоставя на единия от съпрузите, заради пола му, равни права на достъп до развод или законна раздяла, трябва да се приложи правото на сезирания съд.
- (21) При изключителни обстоятелства съображения, свързани с опазване на обществения интерес, следва да дадат възможност на правораздавателните органи на участващите държави-членки да не прилагат чуждото право, когато по отношение на конкретен случай това би било в явно противоречие с техния обществен ред. При все това националната юрисдикция не трябва да може да прилага изключението за обществения ред с цел да заобиколи правото на друга държава-членка, когато това би противоречало на Хартата на основните права на Европейския съюз, и по-специално член 21 от нея, който забранява всяка форма на дискриминация.
- (22) Тъй като има държави и участващи държави-членки, в които успоредно съществуват две или повече правни системи или набор от правила, отнасящи се до въпросите, уредени от настоящия регламент, е уместно да се предвиди в каква степен разпоредбите на настоящия регламент се прилагат в различните териториални единици на тези държави и участващите държави-членки.
- (23) Тъй като целите на настоящия регламент в областта на брачните въпроси с международен характер, а именно повишаване на правната сигурност, на предвидимостта и на гъвкавостта — и съответно улесняването на свободното движение на хора в Европейския съюз — не могат да бъдат постигнати в достатъчна степен самостоятелно от държавите-членки с оглед на мащаба и последиците от настоящия регламент, тези цели би трябвало да бъдат по-успешно постигнати на равнище Европейски съюз — в случая чрез засилено сътрудничество между тези държави-членки, в съответствие с принципа на субсидиарност, установен в член 5 от Договора за Европейския съюз. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящият регламент не надхвърля необходимото за постигане на тези цели.

- (24) Настоящият регламент защита основните права и принципи, признати от Хартата на основните права на Европейския съюз, и по-специално член 21 от нея, който учредява общ принцип за забрана на всяка форма на дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Този регламент следва да се прилага от правораздавателните органи на участващите държави-членки, като се зачитат тези права и принципи,

ПРИЕ НАСТОЯЩИЯ РЕГЛАМЕНТ:

Глава I – Приложно поле

Член 1

Материално приложно поле

1. Настоящият регламент се прилага, в ситуацията, в които има стълкновение на закони, в областта на развода и законната раздяла.

2. За целите на настоящия регламент „участваща държава-членка“ е държава-членка, която участва в засиленото сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла по силата на Решение [...] на Съвета от [...] г. за разрешаване на засилено сътрудничество в областта на приложимото право при развод и законна раздяла.

Член 2

Универсален характер

Правото, определено с настоящия регламент, се прилага дори и когато не е правото на участваща държава-членка.

Глава II — Единни правила за приложимото право при развод и законна раздяла

Член 3

Избор на приложимо право от страните

1. Съпрузите могат по взаимно съгласие да изберат приложимото право към техния развод и законна раздяла, при условие че това право е в съответствие с основните права, определени в Договорите и в Хартата на основните права на Европейския съюз, и с принципа за обществен ред измежду следните права :

а) правото на държавата по обичайно местопребиваване на съпрузите към момента на сключване на споразумението;

- б) правото на държавата по последно обичайно местопребиваване на съпрузите, ако единият от тях все още живее там към момента на сключване на споразумението
- в) правото на държавата, чиито гражданин е един от съпрузите към момента на сключване на споразумението;
- г) правото на сезирания съд.

2. Без да се засяга параграф 4, споразумение за определяне на приложимото право може да бъде сключено и изменено по всяко време, но не по-късно от момента на сезиране на съда.

3. Споразумението, упоменато в параграф 2, се изготвя в писмена форма, с вписване на дата и полагане на подписи от двамата съпрузи. Всяко предаване по електронен път, което осигурява траен запис на споразумението, е равностойно на „писмена форма“.

Ако обаче правото на участващата държава-членка, в която е обичайното местопребиваване на двамата съпрузи към момента на сключване на споразумението, предвижда допълнителни формални изисквания за този тип споразумения, тези изисквания трябва да бъдат изпълнени. Ако обичайното местопребиваване на съпрузите е в различни участващи държави-членки и правните системи на тези държави-членки предвиждат различни формални изисквания, споразумението се смята за действително по отношение на формата, ако отговаря на изискванията на правото на една от тези държави-членки.

4. Ако правото на сезирания съд предвижда това, съпрузите могат също да определят приложимото право пред съда в хода на съдебното производство. В такъв случай споразумението се отбелязва в протокола на съда съгласно правото на сезирания съд.

Член 4

Приложимо право при липса на избор от страните

При липса на избор по смисъла на член 3 разводът и законната раздяла се уреждат от:

- а) правото на държавата по обичайно местопребиваване на съпрузите към момента на сезиране на съда; или, ако не е изпълнено горното,
- б) правото на държавата по последно обичайно местопребиваване на съпрузите, при условие че това пребиваване е приключило не повече от една година преди сезирането на съда, и ако единият от тях все още живее в тази държава към момента на сезиране на съда; или, ако не е изпълнено горното,
- в) правото на държавата, чиито граждани са съпрузите към момента на сезиране на съда; или, ако не е изпълнено горното,
- г) правото на държавата на сезирания съд.

Член 5
Прилагане на правото на сезирания съд

Когато приложимото право по силата на член 3 или член 4 не предвижда институцията на развода или не осигурява на единия от съпрузите, поради неговия пол, равни права на достъп до развод или до законна раздяла, се прилага правото на сезирания съд.

Член 6
Изключване на препращане

По смисъла на настоящия регламент прилагане на правото на държава, посочена от настоящия регламент, означава прилагане на действащите норми на правото на тази държава, с изключение на нормите на нейното международното частно право.

Член 7
Обществен ред

Прилагането на разпоредба на правото, определено като приложимо съгласно настоящия регламент, може да бъде отказано само ако това прилагане е явно несъвместимо с обществения ред (*ordre public*) в държавата на сезирания съд.

Член 8
Държави с две или повече правни системи

1. Когато една държава включва няколко териториални единици, всяка от които има собствен правен режим в областта на развода и законната раздяла, всяка териториална единица се счита за държава за целите на определянето на приложимото право съгласно настоящия регламент.

2. От участваща държава-членка, в която различните териториални единици имат собствен правен режим в областта на развода и законната раздяла, не се изисква да прилага настоящия регламент по отношение на стълкновенията на закони, засягащи само тези териториални единици.

Глава III – Други разпоредби

Член 9
Информация, предоставена от участващите държави-членки

1. Най-късно до [три месеца след датата на прилагане на настоящия член] участващите държави-членки уведомяват Комисията за разпоредбите в своето национално законодателство, ако съществуват такива, относно:

- а) формалните изисквания за споразуменията относно избора на приложимо право; и
- б) възможността за определяне на приложимото право в съответствие с член 3, параграф 4.

Участващите държави-членки уведомяват Комисията за всички последващи изменения на тези разпоредби.

2. Комисията оповестява изпратената съгласно параграф 1 информация по подходящ начин, по-специално чрез уебсайта на Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски въпроси.

Член 10

Преходни разпоредби

1. Разпоредбите на настоящия регламент се прилагат за образуваните съдебни производства и за споразуменията, посочени в член 3, сключени след датата на прилагането му в съответствие с член 13.

Въпреки това споразумение за избор на приложимо право, сключено в съответствие с правото на участваща държава-членка преди датата на прилагане на настоящия регламент, също поражда действие, при условие че са изпълнени условията, посочени в член 3, параграф 3, алинея първа.

2. Настоящият регламент не засяга споразуменията за избор на приложимо право, сключени в съответствие с правото на участващата държава-членка, чийто съд е сезиран преди датата на прилагане на настоящия регламент.

Член 11

Връзка с влезли в сила международни конвенции

1. Настоящият регламент не засяга прилагането на двустранните или многостранните конвенции, по които една или няколко участващи държави-членки са страни към момента на приемането му и които се отнасят до въпроси, уредени от него, без да се засягат задълженията на участващите държави-членки по силата на член 351 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

2. Независимо от разпоредбите на параграф 1, в отношенията между участващите държави-членки настоящият регламент има предимство пред конвенциите и споразуменията, които се отнасят до уредени от него въпроси и по които участващите държави-членки са страни.

Член 12

Клауза за преразглеждане

Не по-късно от [пет години след датата на прилагане на настоящия регламент] Комисията представя на Европейския парламент, на Съвета и на Европейския икономически и социален комитет доклад за прилагането на настоящия регламент. Ако е необходимо, докладът се придружава от предложения за адаптиране.

Глава IV — Заключителни разпоредби

Член 13

Влизане в сила и дата на прилагане

Настоящият регламент влиза в сила на двадесетия ден след публикуването му в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Той се прилага от [*дванадесет месеца след датата на приемане на настоящия регламент*], с изключение на член 9, който се прилага от [*шест месеца след датата на приемане на настоящия регламент*].

Настоящият регламент е задължителен в своята цялост и се прилага пряко в участващите държави-членки в съответствие с Договорите.

Съставено в Брюксел на [...] година.

*За Съвета
Председател*